
Kraków, 28.02.2018

Urząd Gminy
Kłaj 655
32-015 Kłaj

Sprawozdanie merytoryczne z realizacji
programu profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów®
dla klas siódmych podstawowych oraz drugich i trzecich gimnazjalnych ze Szkół
Podstawowych w Szarowie oraz Targowisku

Informacje ogólne

W dniach 7 i 9 lutego 2018 r. przeprowadzono dla młodzieży uczącej się w klasach siódmych podstawowych oraz drugich i trzecich gimnazjalnych ze Szkół Podstawowych w Szarowie oraz Targowisku realizację programu profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów[®]. W ramach programu, dnia 23 oraz 26 stycznia 2018 r., odbyły się zebrania dla rodziców uczniów biorących udział w programie.

Realizacja programu Archipelag Skarbów[®] dla młodzieży była przewidziana dla 144 uczniów – liczba uczniów podana przez szkołę wg list szkolnych. W pierwszym mityngu według szkolnej listy obecności z dnia 7.02.2018 uczestniczyło 122 uczniów, natomiast w drugim mityngu 9.02.2018 uczestniczyło 104 uczniów.

W zebrania dla rodziców uczestniczyło w sumie ponad 100 osób.

Opis programu

Cele i metodyka

Archipelag Skarbów[®] jest programem profilaktycznym w całości opartym na modelu profilaktyki zintegrowanej¹.

Zgodnie z założeniami profilaktyki zintegrowanej cele programu obejmują bardzo szerokie spektrum. Zostały one wyliczone poniżej w uporządkowaniu według obszarów tematycznych:

- profilaktyka korzystania z substancji psychoaktywnych:
 - ograniczenie używania przez młodzież alkoholu i narkotyków,
- wychowanie ku miłości i odpowiedzialności za swoją seksualność:
 - wzbudzenie motywacji do pracy nad własnym rozwojem w sferze budowania dojrzałych więzi,
 - ukazanie postaw i działań, które zwiększą szanse przeżycia prawdziwej, wiernej i trwałej miłości,
 - podważenie obecnych w popkulturze silnie szkodliwych mitów na temat miłości i seksualności,
 - ograniczenie korzystania z pornografii,
 - przeciwdziałanie skutkom seksualizacji dziewcząt, w tym zjawisku „samo-uprzedmiotowienia”²,
- profilaktyka ciąży nastolatków i profilaktyka HIV/AIDS:

¹ Szczegółowy opis modelu dostępny w: Grzelak Sz. „Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badań na świecie i w Polsce”. Rubikon 2009, wydanie II rozszerzone.

² Zurbriggen, E.L. i inni (2007). Report of the APA Task Force on the Sexualization of Girls. Washington, D.C.: Amerykańskie Towarzystwo Psychologiczne, marzec 2007.

- zmotywowanie młodzieży do utrzymania postawy wstrzeźliwości seksualnej lub powrotu do tej postawy (jeśli chodzi o młodzież po inicjacji seksualnej),
- poszerzenie wiedzy młodzieży na temat zakażeń przenoszonych drogą płciową i skutecznych metod zapobiegania im,
- profilaktyka przemocy:
 - ograniczenie natężenia przemocy rówieśniczej w formie fizycznej i słownej, a także przemocy o podtekście seksualnym,
 - wzrost szacunku chłopców wobec dziewcząt i dziewcząt wobec samych siebie,
- cele i efekty ogólnoprofilaktyczne:
 - podwyższenie kompetencji w zakresie zachowań asertywnych,
 - wzmocnienie czynników chroniących w profilaktyce (więź z rodzicami, nauczycielami, identyfikacja z własnym systemem wartości – religijnym lub świeckim).

Program profilaktyczny Archipelag Skarbów[®] składa się z trzech elementów: dwóch mityngów dla młodzieży, spotkania dla rodziców oraz szkolenia dla Rady Pedagogicznej. Program Archipelag Skarbów[®] jest przeprowadzony w oparciu o udźwiękowione prezentacje multimedialne. Umożliwia to wykorzystanie wrażliwości współczesnych młodych odbiorców, którzy, mając częsty kontakt z mediami elektronicznymi, łatwo angażują się w zajęcia przypominające stylem telewizyjne show. Metodyka programu świadomie wykorzystuje estetykę popkultury, podkładając pod lekką, barwną formę głębokie profilaktyczne treści. Zaletą takiej konstrukcji przekazu profilaktycznego jest możliwość polisensorycznego dotarcia do każdego z odbiorców programu, z uwzględnieniem różnic indywidualnych we wrażliwości na poszczególne rodzaje bodźców. Bogate udźwiękowanie prezentacji pomaga w utrzymaniu uwagi odbiorców programu.

W trakcie każdej części programu prowadzone są ćwiczenia aktywizujące w formie dialogu z całą grupą lub pojedynczymi osobami, fantazji sterowanej, scenek odgrywanych przez kilku lub kilkunastu aktorów-ochotników, zadań angażujących zarówno ochotników, jak i pozostałą młodzież oraz minitreningu asertywności.

W prowadzeniu ćwiczeń trenerzy bazują na pozytywnym potencjale, który posiada młodzież. Celem prowadzących jest wydobyć go z każdej młodej osoby, która zaangażowała się w proponowane ćwiczenia. Jeśli występuje konieczność jasnego postawienia granic lub udzielenia przestrogi, dzieje się to z zachowaniem zasad dobrej komunikacji i szacunku dla tej osoby. Uczestnicy ćwiczeń otrzymują od trenerów nagrody w podziękowaniu za zaangażowanie według określonych zasad.

Program dla młodzieży obejmował 8,5 godziny lekcyjnej w układzie dwóch mityngów, z których każdy trwał około 3,5 godziny zegarowej.

W trakcie pierwszego mityngu przedstawiono całościowy sposób patrzenia na człowieka jako tego, który posiada ciało, uczucia, rozum, sferę duchową i więzi z innymi ludźmi. Omówione zostały również elementy wiedzy o miłości w kontekście zadań rozwojowych wieku dojrzewania. Fizyczne i emocjonalne aspekty miłości zostały przedstawione jako bardzo potrzebne i piękne. Nacisk położono jednak na pokazanie znaczenia rozumowych, wolicjonalnych i duchowych aspektów miłości – zwłaszcza dla dokonania mądrego wyboru partnera życiowego i związanej z tym trwałości związku.

Przedstawiono młodzieży wagę okazywania sobie nawzajem szacunku, szczególnie w kontekście budowania relacji z innymi ludźmi. Młodzież była uwrażliwiana na to, by patrzeć na dziewczęta/ chłopców z szacunkiem i całościowo, a nie tylko na ich ciało. Młodzi ludzie byli zachęceni do tego, by domagać się od innych takiego całościowego traktowania. Ten element programu Archipelag Skarbów[®] jest profilaktyczną odpowiedzią na groźne zjawisko seksualizacji opisane przez Amerykańskie Towarzystwo Psychologiczne³. Jedną z wielu konsekwencji tego zjawiska jest zjawisko samouprzedmiotowienia dziewcząt, które polega na tym, że dziewczęta uczą się traktować siebie jako obiekty służące do oglądania, które są poddawane ocenie opartej na wyglądzie zewnętrznym z jednoczesnym pominięciem pozostałych aspektów. Elementy mające przeciwdziałać temu zjawisku zawarte są w różnych częściach programu. Podjęty został problem zachowań agresywnych i uprzedmiotawiających – szczególnie w relacjach między chłopcami i dziewczętami.

Taki dobór treści programu Archipelag Skarbów[®] wynika z modelu profilaktyki zintegrowanej, który zakłada, że treści programu profilaktycznego powinny dawać młodym ludziom pomoc na aktualnym etapie ich rozwoju. Do zadań rozwojowych okresu dojrzewania należą (wg klasyfikacji E. Eriksona⁴):

- akceptacja własnego, dojrzewającego ciała i swojej płci,
- świadome i refleksyjne przyjęcie modelu roli płciowej i modelu stosunku do płci przeciwnej,
- nauka kierowania swoją seksualnością i odpowiedzialności za nią,
- przejście od zależności w poglądach i decyzjach od grupy rówieśniczej do samodzielnej i niezależnej oceny wartości, wyborów i zachowań.

³ Materiał z Konferencji Sejmowej pt.: „Odebrana niewinność. Seksualizacja kobiet i dziewcząt w mediach i reklamie” zorganizowanej przez Stowarzyszenie Twoja Sprawa w dniu 19.03.2013. Do pobrania ze strony: <http://www.twojasprawa.org.pl/dokumenty/RaportAPA-polski.pdf>.

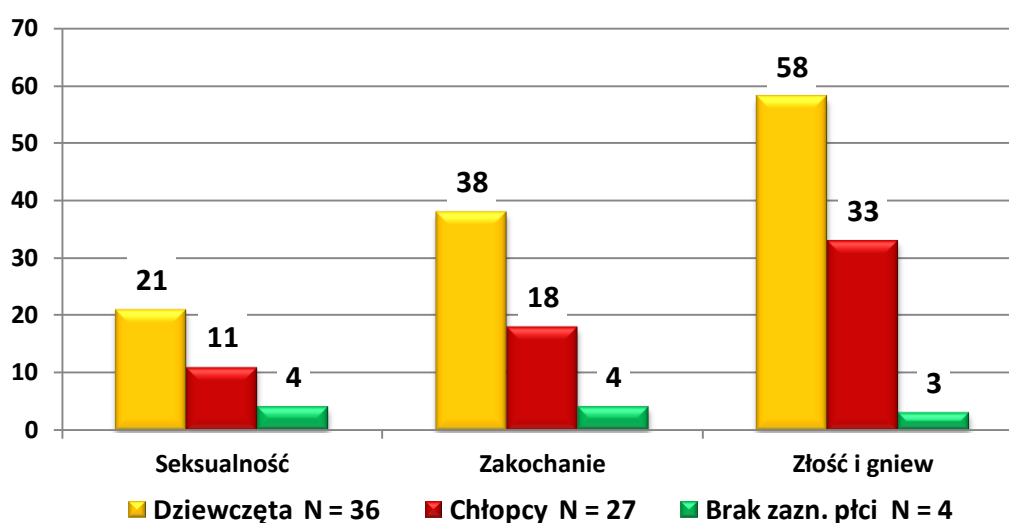
⁴ Erikson E., „Dzieciństwo i społeczeństwo”. Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2000.

Bardzo istotnym elementem pierwszego mityngu było metaforyczne przedstawienie pięknych, ale czasem groźnych sił, które budzą się we wnętrzu dojrzewającego człowieka. Metodyka programu świadomie wykorzystuje symbole i metafory, które przewijają się przez cały czas pracy z młodzieżą, by ułatwić młodym ludziom niekrępujące prowadzenie rozmów na tematy związane z miłością, seksualnością, zdrowym rozwojem i jego zagrożeniami. Metaforą silnych impulsów, które z dużą siłą dochodzą do głosu w dorastającym człowieku (m.in.: zakochania, pobudzenia seksualnego czy złości i gniewu), są tygrysy. Dzięki tej metaforze trenerom łatwo pokazać uczestnikom programu zarówno pozytywne aspekty przeżywania tych emocji, jak i niebezpieczne konsekwencje, jakie mogą się pojawić, jeśli nie umie się nad nimi panować. W czasie programu trenerzy przedstawili również konkretne sposoby nauki osvajania „wewnętrznych tygrysów” i kierowania nimi. Na koniec pierwszego mityngu trenerzy zachęcali młodzież, by jeden raz, w konkretnej sytuacji, postarali się wykorzystać którąś z omawianych wskazówek. W ten sposób program wykorzystuje opisaną przez Hansena skuteczną strategię profilaktyczną, jaką jest motywowanie młodzieży do podjęcia prozdrowotnych minidecyzji.⁵

Na początku drugiego spotkania przeprowadzono wśród młodzieży ankietę badającą wykorzystanie omawianych pierwszego dnia wskazówek przez uczniów. W badaniu udział brali jedynie uczniowie, którzy byli na pierwszym spotkaniu.

Poniższy wykres pokazuje, że mimo krótkiego czasu między spotkaniami zdecydowana większość młodzieży podjęła próbę osvajania swoich „wewnętrznych tygrysów”. W badaniu wzięło udział 36 dziewcząt, 27 chłopców.

Wyniki ankiety z minidecyzjami profilaktycznymi "tygrysy"

⁵ Hansen W. (1992) za: Grzelak Sz. „Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badań na świecie i w Polsce”. Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2009, wydanie II rozszerzone.

Jak widać, najwięcej minidecyzji dotyczyło radzenia sobie ze złością i gniewem, było ich w sumie 94. Mniej decyzji podjętych przez młodzież dotyczyło zakochania - 60 - i seksualności – 36.

Podsumowując, wśród 67 uczniów zostało podjętych w sumie 190 minidecyzji. Statystycznie każdy uczeń podjął 2,84 minidecyzje.

Przytoczone wyniki zostały zaprezentowane młodzieży pod koniec drugiego mityngu. Celem tego elementu było pokazanie młodzieży, że większość osób podjęła zadanie postawione przez trenerów i że wykonała je w szerszym zakresie, niż zawierała instrukcja oraz uświadomienie młodym ludziom dużego pozytywnego potencjału, jaki posiadają, jeśli chodzi o podejmowanie zachowań związanych z nauką panowania nad swoimi wewnętrznymi przeżyciami. Równocześnie cel metodyczny, jakim było zaangażowanie młodzieży w podjęcie minidecyzji profilaktycznych służących nauce umiejętności koniecznych dla zdrowego stylu życia, został osiągnięty.

W kolejnym elemencie programu w sposób jasny pokazane zostało, że osvajanie „wewnętrznych tygrysów” jest możliwe tylko wtedy, gdy żyje się na trzeźwo, ponieważ korzystanie z różnego rodzaju substancji psychoaktywnych – w tym zwłaszcza alkoholu lub narkotyków – w okresie dorastania powoduje zahamowanie rozwoju umiejętności radzenia sobie z emocjami oraz nabywania umiejętności społecznych.

W trakcie drugiego mityngu bliżej omówione zostały zagadnienia związane ze współżyciem seksualnym. Za każdym razem, gdy mowa była o relacjach międzyludzkich czy współżyciu seksualnym, przedstawiano je jako wyraz więzi dwóch osób posiadających wszystkie ludzkie wymiary, a nie tylko jako kontakt dwóch ciał. Podczas całego programu trenerzy dbali o dobrą komunikację z uczestnikami oraz modelowali postawę wzajemnego szacunku do każdej osoby niezależnie od wyrażanych przez nią opinii i podejmowanych zachowań. Miało to szczególne znaczenie przy podejmowaniu z młodzieżą delikatnego tematu, jakim jest seksualność.

W czasie drugiego spotkania wyraźnie ukazane zostało zarówno piękno seksualnej bliskości, jak też i szeroki wachlarz konsekwencji wczesnych kontaktów seksualnych – od bezpośrednich konsekwencji emocjonalnych, poprzez konsekwencje związane z budowaniem przyszłych związków, aż po konsekwencje zdrowotne. Skierowana została do młodzieży wyraźna zachęta do wstrzemięźliwości seksualnej aż do czasu zawarcia związku małżeńskiego. Pokazana została wartość takiego czekania, niezależnie od przeszłych doświadczeń. Osobną troską objęte zostały osoby, które w wyniku cudzego przymusu lub własnych decyzji podjęły już kontakty seksualne. Podjęcie tych delikatnych tematów w dużej grupie młodzieży pozwoliło zachować anonimowość i bezpieczeństwo uczestniczącym w spotkaniu ofiarom przemocy. Skierowany do nich przekaz obejmował trzy elementy: ukazanie piękna i potencjału ich zranionej seksualności, uwolnienie od poczucia winy oraz

zachętę do szukania pomocy. Osoby, które podjęły kontakty seksualne w wyniku własnych decyzji (one także pozostają anonimowe), nie były w żaden sposób osądzone ani dyskryminowane, natomiast skierowano do nich zachętę do przyjęcia nowego sposobu budowania związków w przyszłości. Celem tego fragmentu programu było pokazanie sfery seksualnej człowieka jako pięknej i ważnej w jego życiu, ale nie centralnej.

Warto w tym miejscu wspomnieć o badaniach prowadzonych przez Fundację Homo Homini im. Karola de Foucauld i Instytut Profilaktyki Zintegrowanej, które pokazują, że wysoki poziom seksualizacji młodzieży koreluje m.in. z występowaniem myśli samobójczych u dziewcząt, korzystaniem z pornografii przez chłopców, upijaniem się, używaniem narkotyków i podejmowaniem wczesnych kontaktów seksualnych przez młodzież obu płci. Szerzej o wpływie zjawiska seksualizacji na młodzież można przeczytać w artykule dr. Grzelaka, który ukazał się w czerwcu 2013 roku w czasopiśmie „Świat Problemów”.⁶

W nawiązaniu do tematu seksualności przedstawiona młodzieży została wiedza o antykoncepcji pochodząca z wyników najnowszych badań naukowych^{7,8}. Omówione zostały najważniejsze sposoby działania popularnych metod antykoncepcyjnych z rozróżnieniem na działania o charakterze antykoncepcyjnym i wczesnoporonnym. Współczynniki skuteczności poszczególnych metod omówione zostały w sposób ukazujący zamazaną w środkach masowego przekazu różnicę między perfect use (idealne stosowanie), a typical use (typowe stosowanie). Akcent położony został na to, że przy podjęciu kontaktów seksualnych nie ma możliwości całkowitego wykluczenia poczęcia dziecka, nawet przy zastosowaniu środków antykoncepcyjnych.

Omówione zostały również najważniejsze rodzaje zakażeń przenoszonych drogą płciową, w tym zakażenie wirusem HIV, wraz z informacją o tym, które z nich mogą nie dawać widocznych objawów oraz którymi można się zakażać także przez kontakty seksualne bez pełnego współżycia. Podane zostały współczynniki skuteczności prezerwatywy w ochronie przed poszczególnymi zakażeniami^{9,10}. Przystawienie tych danych miało na celu uświadomienie młodzieży, że chociaż prezerwatywa daje częściową ochronę przed zakażeniami przenoszonymi drogą płciową, to jednak w żadnej mierze nie jest to ochrona pełna – nawet przy każdorazowym i w pełni poprawnym korzystaniu. Znaczenie takiej wiedzy podkreśla teoria homeostazy ryzyka. W myśl tej teorii i potwierdzających ją badań empirycznych fałszywe poczucie stuprocentowego bezpieczeństwa może powodować wzrost ryzykowności zachowań. Świadomość realnego poziomu ryzyka jest potrzebna szczególnie nastolatkom, którzy mają tendencję do zaniżania ryzyka i zakładania, że „mnie to

⁶ http://www.swiatproblemow.pl/2013_06_4.html.

⁷ Trussel J. i inni „Contraceptive Technology” 20th edition, 2011.

⁸ Trussel J. “Contraceptive failure in the United States”, *Contraception* (83) 2011.

⁹ Weller S., Davis K. “Condom effectiveness in reducing heterosexual HIV Transmission”. *The Cochrane Library*, Issue 3, 2004. Chichester, UK.

¹⁰ McKay A. “The effectiveness of latex condoms for prevention of STI/HIV”. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 2007, vol 16 (1-2).

na pewno nie spotka”.

W sposób bardzo wyraźny przedstawiona została wiedza na temat niekorzystnego wpływu środków psychoaktywnych na zawieranie znajomości i budowanie relacji. Do młodzieży skierowana została wyraźna zachęta do całkowitej abstynencji od narkotyków oraz do całkowitego unikania alkoholu w okresie dojrzewania, by umożliwić sobie naukę radzenia sobie ze stresem, kontaktami międzyludzkimi i wieloma innymi umiejętnościami, których rozwój zatrzymuje się u osób korzystających z substancji psychoaktywnych. Ukazana została siła presji rówieśniczej i waga asertywnego radzenia sobie z nią. Tematy związane z sięganiem przez młodzież po środki psychoaktywne (alkohol, narkotyki) zostały poruszone w odniesieniu do głębokich motywacji młodych ludzi, by być szczęśliwym w życiu osobistym. W świetle badań nad skutecznymi programami w profilaktyce problemów młodzieży daje to największe szanse na zmianę postaw i zachowań młodzieży.

Jedną z form aktywizacji młodzieży na rzecz zdrowego stylu życia był Festiwal Twórczości, który odbył się na koniec drugiego mityngu. Festiwal jest elementem, w którym sama młodzież formułuje przekaz profilaktyczny skierowany do rówieśników. Prezentacja przez młodych ludzi twórczych prac promujących zdrowy styl życia wobec dużej grupy rówieśników pokazuje, że trenerom udało się przełamać typową dla grup nastolatków barierę wstydu przed publicznym deklarowaniem się po stronie wartości i mądrego podejścia do życia. W Państwa szkole uczniowie przygotowali i przedstawili 3 bardzo kreatywne prace, które nawiązywały do tematu „Oswajanie tygrysów”, „STOP Pornografii” oraz „Znaczenie trzeźwości od substancji psychoaktywnych”.

W różnych momentach programu zaprezentowane zostały wybrane wyniki badań nad postawami młodzieży. Wybór wyników opierał się na kryterium profilaktycznej przydatności przekazania ich młodzieży. W większości były to wyniki, które pokazują dojrzałość i rozsądek młodych ludzi. W ten sposób trenerzy zmieniali przekonania normatywne młodzieży, stosując jedną z najskuteczniejszych strategii profilaktycznych wg klasycznych badań Hansena.¹¹

W najistotniejszych momentach programu trenerzy dzielili się swoimi osobistymi doświadczeniami. Zasadą obowiązującą trenerów programu Archipelag Skarbów® jest to, że ich życie osobiste musi pozostawać w zgodzie z treściami i wartościami, jakie przekazują młodzieży w czasie zajęć – to sprawia, że ich przekaz jest autentyczny, a przez to mają możliwość modelowania różnych prozdrowotnych zachowań. Jest to ważny element programu, ponieważ w okresie dojrzewania młodzi ludzie kształtują swoją tożsamość, określają swoje podejście do życia, a identyfikacja z konkretną osobą, która staje się wzorem, jest w tym pomocna.

¹¹ Hansen W. (1992) za: Grzelak Sz. „Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badań na świecie i w Polsce”. Wydawnictwo Rubikon, 2009, wydanie II rozszerzone.

Na zakończenie programu trenerzy zostawili adres e-mail, na który uczniowie mogą zgłaszać się zarówno ze swoimi uwagami dotyczącymi realizacji, jak i problemami czy prośbami o wsparcie.

Treści programu dla dorosłych

Spotkanie z Radą Pedagogiczną trwało 2 godziny lekcyjne. Było na nim 20 nauczycieli. W trakcie spotkania zaprezentowane zostały cele programu Archipelag Skarbów®, wyniki badań nad młodzieżą wraz ze wskazówkami dotyczącymi szkolnej pracy profilaktycznej oraz wybrane aspekty wiedzy dotyczącej skutecznych strategii w profilaktyce młodzieżowej.

W ramach realizacji programu Archipelag Skarbów® otrzymali Państwo scenariusze dla wychowawców, co umożliwi kontynuowanie pracy profilaktycznej rozpoczętej podczas programu. Celem zajęć jest to, by młodzież wraz z nauczycielem mogła zobaczyć, którzy dorośli z otoczenia są dla niej „pozytywnymi dorosłymi” i kto może być przewodnikiem w drodze do szczęścia w życiu. Drugim celem zajęć jest nauka wyrażania swoich uczuć i opinii z szacunkiem.

Po realizacji programu Archipelag Skarbów® dla młodzieży istotne jest wykorzystanie treści i utrwalenie ich, gdyż może to służyć wzmocnieniu oddziaływania profilaktycznego.

Warto również by wychowawcy i nauczyciele po programie zasygnalizowali młodzieży otwartość na kontakt indywidualny. Uczniowie, których program poruszył, mogą szukać pomocy dla siebie lub swoich bliskich w związku z ukrywanymi dotąd problemami.

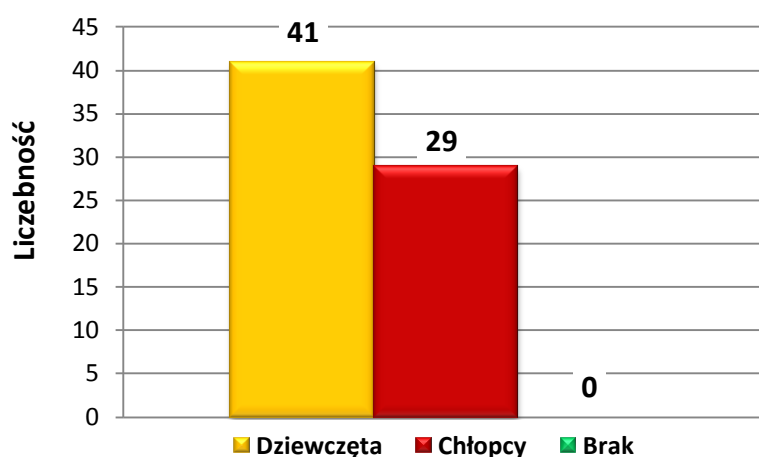
Spotkanie dla rodziców trwało ok 45 min. Wzięło w nim udział ponad 100 osób.

W trakcie spotkania zaprezentowany został zakres celów programu Archipelag Skarbów®. Omówione zostały wyniki badań nad młodzieżą. Komentarze prowadzącego zawierały wiele wskazówek dotyczących sposobów włączania skutecznego przekazu profilaktycznego do codziennej pracy wychowawczej w rodzinie. Szczególny akcent położony został na umiejętności dobrej komunikacji, które są niezbędne w wychowaniu nastolatka, oraz rolę rodziców w procesie wychowania nastolatka. W trakcie spotkania podane zostały wskazówki, jak rozmawiać z dorastającymi dziećmi o ich osobistych sprawach, w tym zagadnieniach miłości i seksualności. Spotkanie z rodzicami miało formę wykładu urozmaiconego prezentacją multimedialną oraz dialogiem z uczestnikami. Na koniec rodzice uczniów otrzymali ulotkę profilaktyczną „Przewodnik po dżungli kontaktów z nastolatkiem”.

Wyniki ankiet ewaluacji bezpośredniej

Na zakończenie programu została przeprowadzona wśród uczniów ankieta oceniająca program i jego przydatność dla młodzieży.

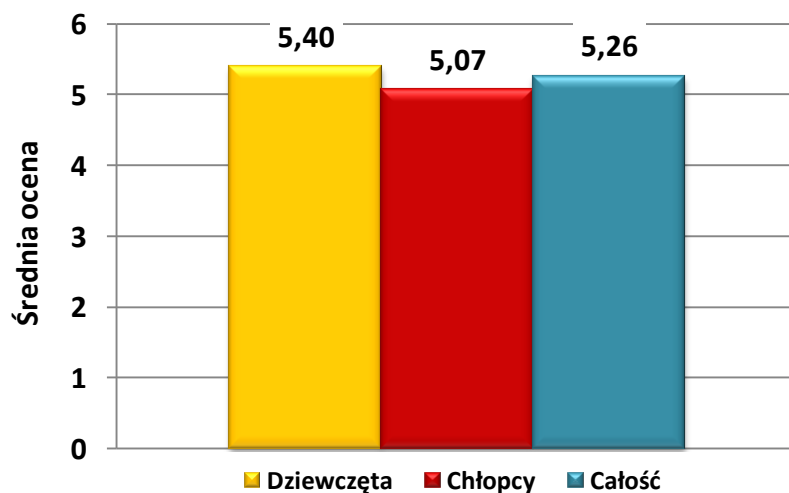
Liczba ankiet zebranych na koniec drugiego mityngu

Ankiety ewaluacji bezpośredniej wypełniło i oddało 41 dziewcząt i 29 chłopców.

W Państwa szkole liczba uczniów wynikająca z ankietek ewaluacji bezpośredniej jest o 3 osoby niższa od liczby uczniów obecnych w drugim dniu programu (liczba wynikająca z przeliczenia przez trenerów uczniów obecnych na sali). Dynamika pracy z dużą grupą młodzieży nie pozwala na upewnianie się, czy wszyscy na pewno oddali ankietę bez wywoływania ogólnego zniecierpliwienia. Każdy element programu dla dużej grupy musi być przeprowadzony sprawnie i dynamicznie, dlatego czas przeprowadzania ankiety jest bardzo ograniczony, więc podane liczby mogą nie być w pełni precyzyjne.

Ocena programu przez uczestników

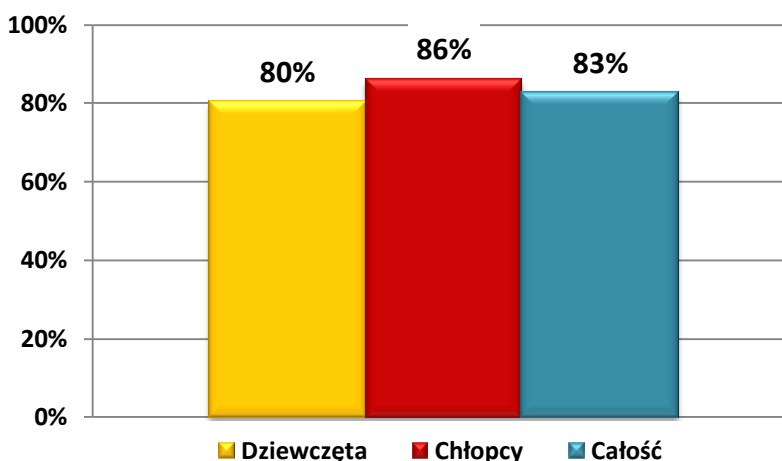

Powyższy wykres wskazuje średnią ocen w skali od 1 do 6.

W Państwa szkole średnia ocena programu wystawiona przez młodzież jest bardzo wysoka – wyższa od ogólnopolskiej średniej za rok szkolny 2016/17, która wynosiła 4,84. Dziewczeta oceniły realizację nieco wyżej niż chłopcy.

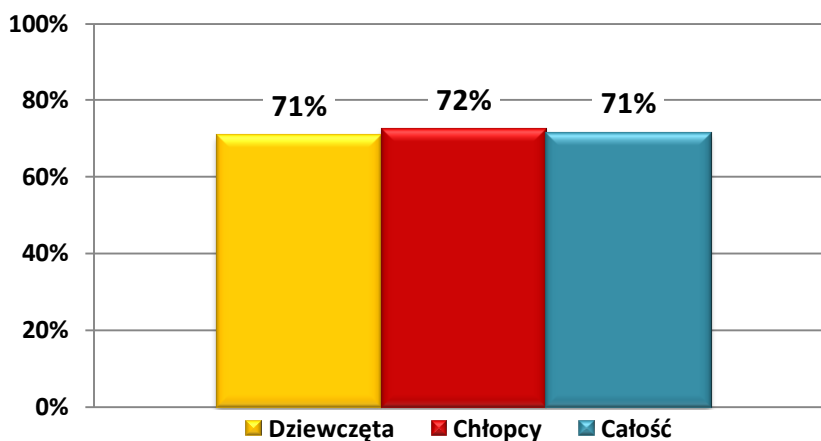
Na wszystkich wykresach poniżej nie przedstawiono wyników osób, które nie zaznaczyły płci, żeby wykresy były bardziej przejrzyste dla osób czytających sprawozdanie. Odpowiedzi tych osób zostały jednak uwzględnione w słupku „całość”.

Odsetek uczniów, którzy na programie dowiedzieli się przydatnych dla nich rzeczy

Większość młodzieży z Państwa szkoły oceniła program Archipelag Skarbów® jako przydatny.

Odsetek uczniów deklarujących, że program pomógł im w oswojeniu sił, które w nich są

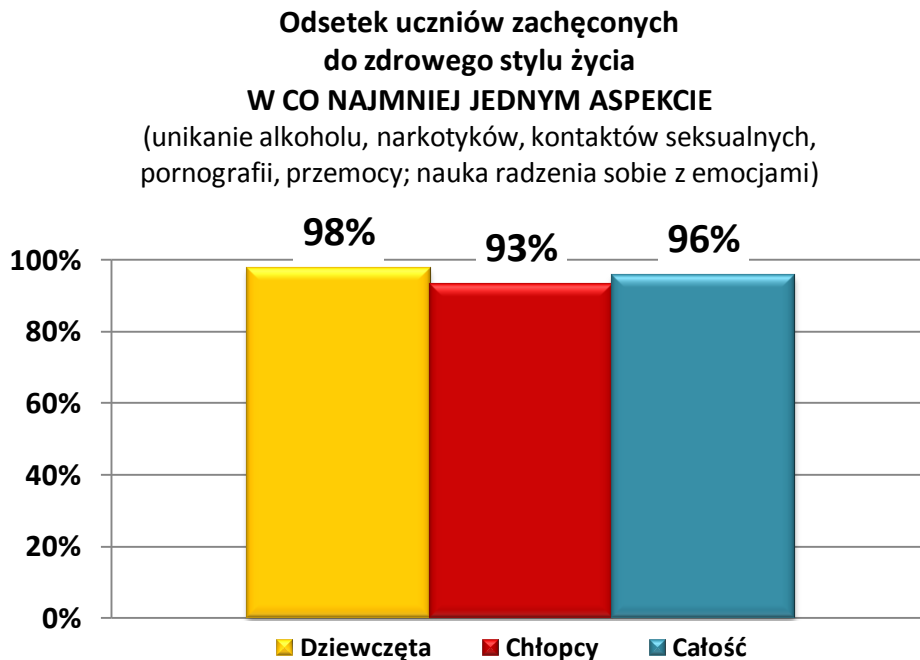

Większość młodzieży stwierdziła tuż po programie, że był on pomocny w nauce radzenia sobie z własnymi przeżyciami wewnętrznymi. Ten wynik oznacza, że aż 71% uczniów odniosło korzyść z udziału w programie jeszcze w czasie jego trwania.

Przedstawione poniżej wykresy pozwalają zobaczyć, jaki odsetek uczniów skorzystał z profilaktycznego przekazu programu Archipelag Skarbow[®] choćby w zakresie jednego obszaru zachowań ryzykownych, a jaki odsetek uczniów skorzystał z niego w szerszym zakresie.

Pierwszy wykres przedstawia odsetek osób, które po programie poczuły się zmotywowane do podjęcia zdrowego stylu życia w przynajmniej jednym aspekcie poruszonym w czasie programu, czyli m.in. do:

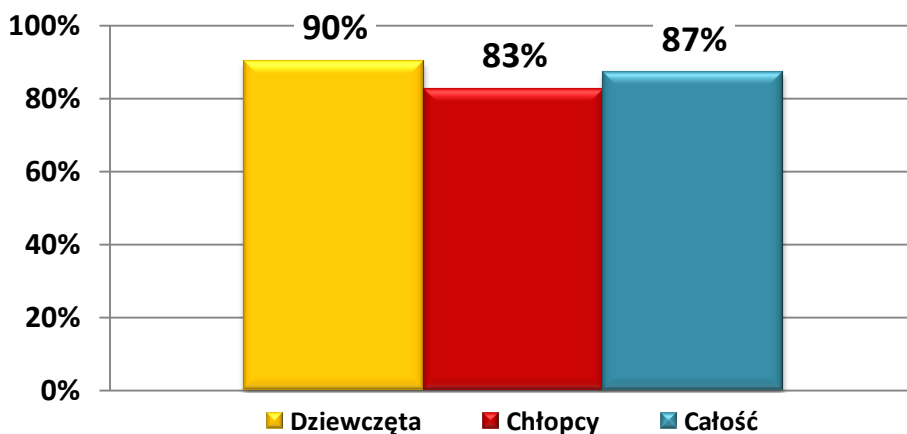
- unikania alkoholu,
- unikania narkotyków,
- unikania pornografii,
- oswojania „wewnętrznych tygrysów”,
- większego szacunku do innych ludzi,
- czekania z rozpoczęciem współżycia seksualnego do ślubu lub dorosłości.

Jak pokazuje powyższy wykres, niemal każdy uczeń uczestniczący w programie Archipelag Skarbow[®] poczuł się zmotywowany do zdrowego stylu życia, jaki jest w programie proponowany.

Poniższy wykres przedstawia odsetek młodzieży zmotywowanej do 3 lub więcej zachowań prozdrowotnych poruszanych w programie profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów®.

**Odsetek uczniów zachęconych do zdrowego stylu życia
W CO NAJMNIJ TRZECH ASPEKTACH**
(unikanie alkoholu, narkotyków, kontaktów seksualnych,
pornografii, przemocy; nauka radzenia sobie z emocjami)

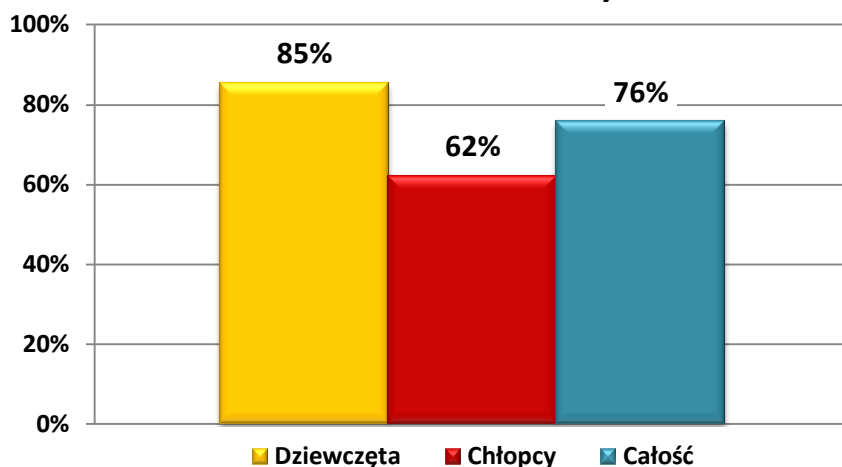

Jak pokazuje wykres, aż 87% uczestników programu Archipelag Skarbów® w Państwa szkole poczuło się zachęconych do zdrowego stylu życia w co najmniej 3 aspektach (unikanie alkoholu, unikanie narkotyków, czekanie ze współżyciem seksualnym, unikanie oglądania pornografii, odnoszenie się do innych z większym szacunkiem, nauka radzenia sobie z własnymi emocjami). Bardzo wysokie odsetki osób zachęconych do podjęcia zdrowego stylu życia proponowanego w programie Archipelag Skarbów® są ważnym wskaźnikiem odbioru programu przez młodzież i istotnym potwierdzeniem, że praca oparta na podejściu zintegrowanym jest efektywna.

Wysoki odsetek uczniów zmotywowanych do zdrowego stylu życia w kilku obszarach jednocześnie jest silniejszym predyktorem skuteczności programu, niż wysoka średnia ocena programu przez młodzież.

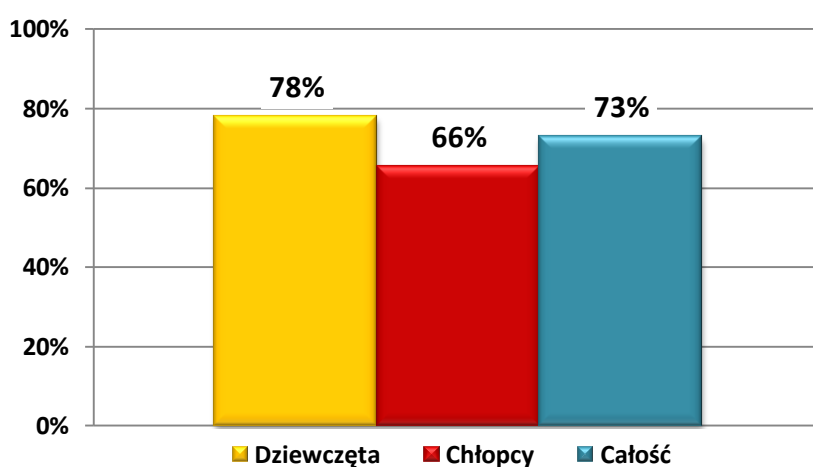
Następnie przedstawione zostanie szczegółowe zestawienie osób zmotywowanych do podjęcia poszczególnych zachowań prozdrowotnych, zaczynając od unikania narkotyków i alkoholu, poprzez większe szanowanie innych, unikanie pornografii i czekanie z rozpoczęciem współżycia do ślubu lub dorosłości.

Odsetek uczniów zachęconych do unikania narkotyków

Większość młodzieży, odczuła motywację do unikania narkotyków. Jest to pozytywna informacja w kontekście nielegalności tego rodzaju substancji psychoaktywnych.

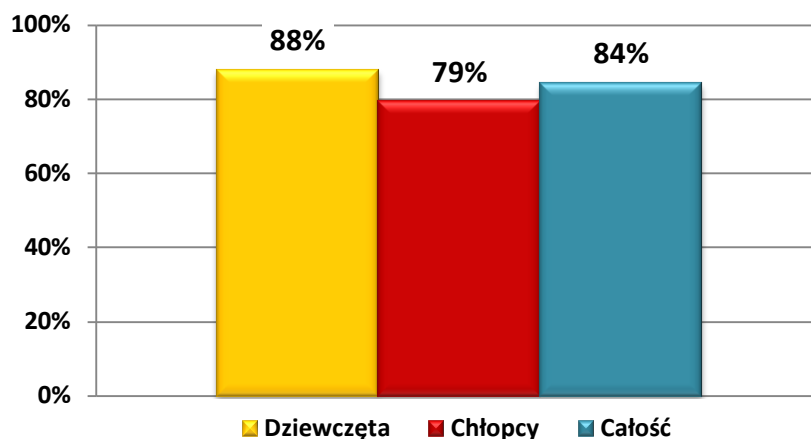
Odsetek uczniów zachęconych do unikania alkoholu

73% młodzieży poczuło się zmotywowane do większego unikania alkoholu. Dziewczeta częściej niż chłopcy udzielały takiej odpowiedzi.

Kolejne pytanie dotyczyło zachęty do większego szanowania innych. Szacunek i przemoc do dwa przeciwne krańce kontinuum. Nie jest możliwe darzenie kogoś głębokim szacunkiem i jednocześnie stosowanie względem niego przemocy. Motywowanie młodzieży do większego szacunku jest zatem inaczej sformułowaną zachętą do unikania przemocy.

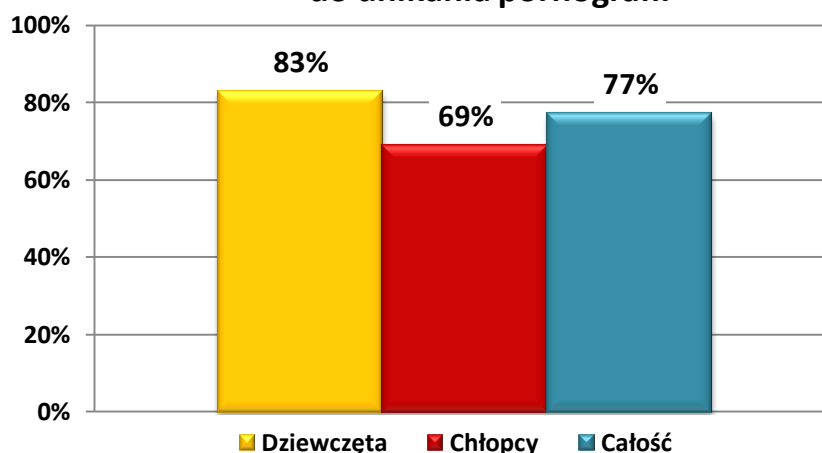
Odsetek uczniów zachęconych do większego szanowania innych

Jak widać, większość młodzieży poczuła się zmotywowana do większego szanowania innych. Dziewczęta zdecydowanie częściej niż chłopcy udzielały takiej odpowiedzi w ankiecie.

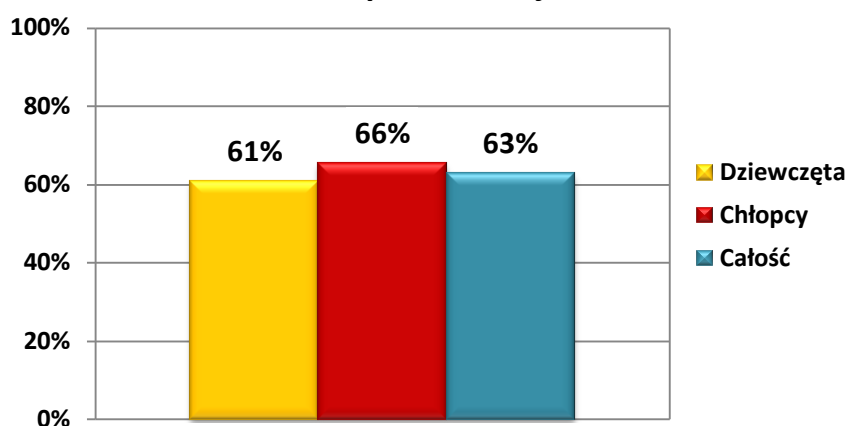
Następne wykresy odnoszą się do intencji zmiany zachowań młodzieży w sferze seksualności.

Odsetek uczniów zachęconych do unikania pornografii

Większość młodzieży poczuła się zmotywowana do większego unikania pornografii. Z badań Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej wynika, że prawie 40% chłopców z klas III gimnazjum korzysta z pornografii 6 i więcej razy w miesiącu, a ok 15% ogląda tego typu treści częściej niż raz dziennie, podczas gdy wśród dziewcząt to odpowiednio 3% i 1%. Dla klas drugich wyniki wyglądają następująco: 35% chłopców oglądało pornografię 6 i więcej razy a 16% - więcej niż raz dziennie; wyniki dziewcząt to odpowiednio 4% i 2%. Wobec takiego nasilenia problemu używania treści pornograficznych przez młodzież warto docenić, że większość młodzieży uczestniczącej w programie Archipelag Skarbów®, w tym ponad 1/2 chłopców, poczuła się zmotywowana do unikania tego zachowania.

Odsetek uczniów zachęconych do czekania ze współżyciem seksualnym do ślubu lub prawdziwej dorosłości

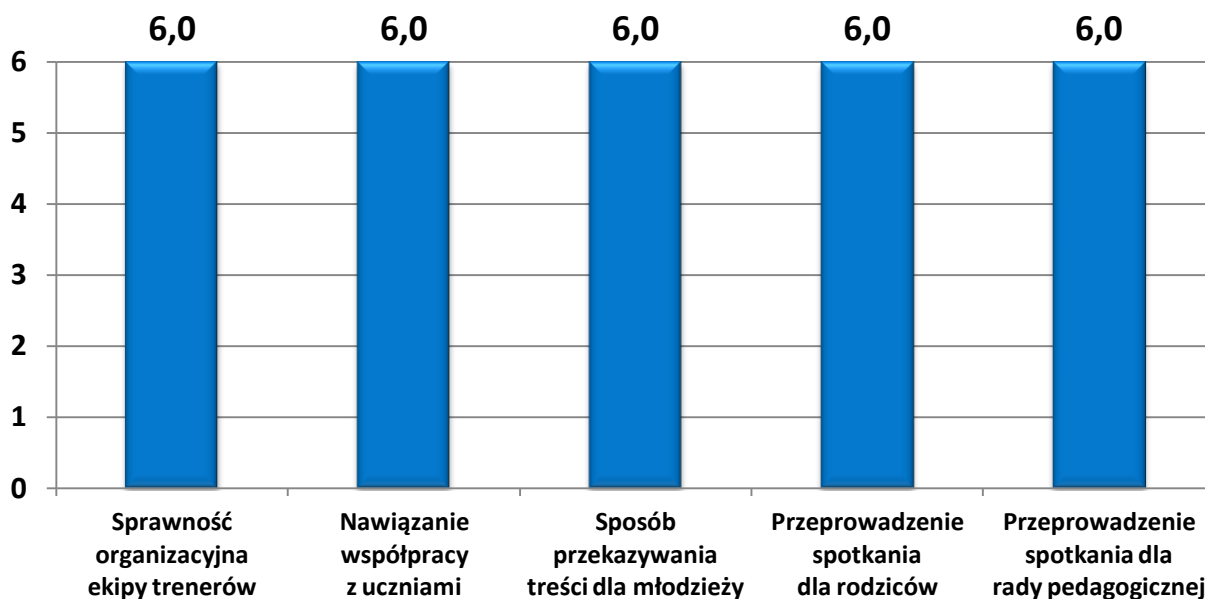
Ponad połowa młodzieży poczuła się zmotywowana do czekania z rozpoczęciem kontaktów seksualnych do ślubu lub dorosłości (rozumianej nie jako uzyskanie pełnoletności, ale pełnej niezależności). Chłopcy częściej niż dziewczęta deklarowali taką motywację.

Wyniki ankiety ewaluacyjnej pedagogów

Ankiety przekazane do Archiwum Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej wypełnione zostały przez szkolnych pedagogów głównie na podstawie ich własnych obserwacji.

Poniższy wykres pokazuje, że w skali od 1 do 6 ekipa realizująca program profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów® otrzymała celujące oceny na wszystkich poziomach mających wpływ na odbiór programu przez młodzież (średnia ocena wyniosła 6,0). Ocena pedagogów jest ważna, gdyż program Archipelag Skarbów® ma za zadanie umocnienie działań profilaktycznych i wychowawczych realizowanych na gruncie rodziny i szkoły. Ocenę tę można po części traktować jako opinię o jakości realizacji programu, a po części jako parametr wskazujący na stopień dopasowania treści i metodyki programu do spojrzenia przedstawiciela szkoły na sprawy wychowania i profilaktyki.

Oceny pedagogów

Bardzo wysoka ocena pedagogów wskazuje na to, że realizacja programu, która odbyła się w Państwa szkole, cechowała się dobrym dopasowaniem formy i treści do potrzeb młodzieży biorącej udział w Archipelagu Skarbów[®], a cele, jakie stawiał sobie program, zostały osiągnięte.

W opinii pedagoga zawartej w ankiecie program Archipelag Skarbów[®] przekazuje wartości kluczowe i prawdziwe, jest źródłem dobrych wzorców dla młodych.

Wyniki ankiety ewaluacyjnej lidera ekipy

Na skuteczność konkretnej realizacji programu Archipelag Skarbów[®] dla uczestniczącej w nim młodzieży wpływa kilka czynników, które można podzielić na dwie grupy: związane z pracą trenerów (nawiązanie kontaktu ze szkołą, przygotowanie merytoryczne i organizacja ekipy, współpraca z uczniami) oraz związane z zaangażowaniem szkoły w przeprowadzenie programu (zapewnienie odpowiedniego zaciemnienia sali i odpowiednio dużego ekranu oraz sprawnie działającego sprzętu nagłaśniającego, współpraca pedagoga i nauczycieli z trenerami przed i w trakcie programu). Pracę ekipy ocenia pedagog szkolny, zaś przygotowanie szkoły lider ekipy prowadzącej program Archipelag Skarbów[®].

Można powiedzieć, że obie grupy czynników w równym stopniu ważą na skuteczności konkretnej realizacji programu dla młodzieży.

W Państwa szkole współpraca pomiędzy liderem a osobą wyznaczoną przez szkołę do kontaktu okazała się twórcza i efektywna. Miejsce realizacji było bardzo dobrze przygotowane do programu – sala zaciemniona, na niej rozłożone potrzebne do programu materiały, osoby gotowe do pomocy przy rozkładaniu sprzętu. Ekipa trenerów była bardzo wdzięczna za profesjonalną opiekę. Przede wszystkim jednak trzeba zwrócić uwagę na fakt, że w czasie trwania całego programu na sali obecni byli nauczyciele, którzy pomagali w utrzymaniu dyscypliny i punktualnym powrocie z przerw. Bardzo dziękujemy za to wsparcie na każdym poziomie! To dzięki owocnej współpracy między nami program był odebrany przez młodzież, rodziców i grono pedagogiczne tak pozytywnie.

Podsumowanie

Miarodajnym źródłem wiedzy o wysokiej skuteczności programu Archipelag Skarbów® są wyniki kontrolowanych badań ewaluacyjnych przeprowadzone w latach 2007-2008 (patrz: Grzelak, 2009).

Ankiety wypełniane po zakończeniu każdego programu przez młodzież oraz przez szkolnych pedagogów nie mogą spełniać tak radykalnych kryteriów metodologicznych. Pełnią one bowiem inną funkcję - ich rolą jest pomoc w **monitoringu jakości** konkretnej realizacji programu. Pozytywne wyniki monitoringu pozwalają przyjąć w sposób uprawniony, że dana realizacja programu została wykonana na wystarczającym poziomie jakości, aby osiągnąć efekty uzyskane w wyspecjalizowanych badaniach ewaluacyjnych.

Realizacja programu Archipelag Skarbów® dla klas siódmych podstawowych oraz drugich i trzecich gimnazjalnych ze Szkół Podstawowych w Szarowie oraz Targowisku została wysoko oceniona przez młodzież. Wysoki odsetek młodzieży – aż 87%, zadeklarował motywację do podjęcia zdrowego stylu życia w różnych jego wymiarach. Ponadto, trenerom udało się nawiązać dobry kontakt z młodzieżą, która chętnie angażowała się w ćwiczenia i podchodziła w przerwach, by porozmawiać. Młodzież zaangażowała się również w zadania domowe postawione przez trenerów – sporo osób podjęło minidecyzje profilaktyczne, kilka osób przygotowało prace na Festiwal Twórczości. Współpraca trenerów z kadrą pedagogiczną przebiegała sprawnie. Pedagog wysoko ocenił pracę trenerów we wszystkich jej aspektach.

W świetle danych z monitoringu jakości realizacji, dotychczasowych doświadczeń pracy z programem Archipelag Skarbów® oraz wyników badań ewaluacyjnych nad jego skutecznością z lat 2007-2008 przyjąć należy, że **skuteczność programu** dla klas siódmych podstawowych oraz drugich i trzecich gimnazjalnych ze Szkół Podstawowych w Szarowie oraz Targowisku **w zakresie zmian postaw młodzieży i ograniczenia zachowań ryzykownych jest nie mniejsza niż ta osiągnięta w badaniach z**

lat 2007-2008. [Nie mniejsza, gdyż od czasu przeprowadzenia tych badań program Archipelag Skarbów® jest nieustannie doskonalony, modyfikowany i dostosowywany do zmieniających się potrzeb młodzieży. Obecnie program jest niewątpliwie lepszy niż w latach 2007-2008].

Jednocześnie należy podkreślić, że **skuteczność programu Archipelag Skarbów® dla młodzieży z Państwa szkoły może być wyższa jeśli podejmą Państwo pracę z młodzieżą w oparciu o treści programu i materiały jakie Państwo otrzymali.**

Ewa Tyszewska

*certyfikowany trener programu
Archipelag Skarbów®*